

Gayak

Bidezkunde Aberkoya iEntzun ondo ta ez aitzu

ELDU DA

Aspaldijon joranez itxaroten ixan do... tun eguna eldu da.

Eta gaur, batzuk goxian eta beste batzuk afatsaldian, Somofostroko Muskets urira abertzallak - abertzalea jango dira.

Eguna be geure alde ixango dogula uste dogu, gauz eguraldi ona ixan dagigintza-edo, aranegun gabian eta atzo goxian be, euriak-euri jausi dira-ka.

Gauz gol eta afatsalde Muskets-era juango diran bultzzi berezjak eta enparauko gurdibitak be, gertatu dogoz.

Eta entzutu dogunez, Biziako urla basuririk geyenatako ordezkarriak, gauz, Muskets-eran ixango dira.

Antxifa, Muskets-era, miltzeta, lana egiteko juaten ziranak baño etziran citzen. Eta Somofostroko miatzetan lana egiten ebenak, gustiak ixanen espaziaran be, geyenak atzeritarak ikatzen ziran.

Gauz Somofostro-ora duazanak, baina, miltzeta eztuak, Jel-azija ereten baño. Gaztelai-azija erefiko baño ixan etziran miltzak, euzko-abertzalesnaren zorijenerako, amatubaz duaz, ba.

BEDERATZIURENAR

Karmel'go Ama Neskeutza-ren aliazko bederatzurenak euren bidian aufera datave.

Aitzoko goxa, goiz euritsuba ixan zan. Beraz, ibilbilo txarekua be bai. Alan be, baina, Karmel-izaliak, etziran koldauta, eur a inabalo, betiko zintzotasunaz Begona's-ko aldatu pikeak adoretu igoz baño.

Bilbao'ko Jon Deunen etxadonara be ainstea juate, diru.

Seirak leuren gitxiagokoa, euzkel-hunentzat da.

Jaupa onetako agurtzea euzkeraz otoiztutenean, eta euzkeraz bederatzurenak irakurri be.

Bederatzurenak irakurtenen, ainsteko gipuzkoan da. Eta onen, benetako gipuzkoako jatorrizko, gipuzkeraz irakurtenen da. Bakotxak bere izkuntzeari sendo eustia orixe da ixan be: elizten den leku gustijetan norberena erakustia.

SALOKJAN

Saloki baten saftu gara. Salokarija geure ezaguna da, ta abertzale sutsuha. Abertzale sutsuha, ta euzkeltzalak be bai, ta sutsubenetarriku ixan be.

Eta sutsubenen artian sutsubena dala, bera salokari juaten gara. Atzo be araxe juan, gintzan, ba, ta betiko eran, euzkeraz agurtu, ta euzkeraz eskatu be:

-Zu, Deunoro, urdal-azpiko or, zementzat saltzen dozu?

-19.50 kilo.

Uste bako erantzun arek, konkortu-ka imini genduzen, jazotan zanaren zi-juera zer tan igari ezindia.

-Emeretzi laufleko ta erdi... etzago zu, ondo, Deunoro! Garesti-sam-pha da saneanri orl.

-Qui va a ser caro, si el jamón es especial... Deunoro's-ko baño.

-Zoratu egin ete-yako? Euzkerea ate-ostera jaurti ete-dau? Eta olan-goxo mila oldozkun txar egiten imifi genduzen.

Deunoro abertzale zintza ta euzkel-tzale jatorria, tematismo agertzen yakut, baina bai geu be.

Eta irugaferez zirkututeko, beste itzamu au zuzendu geuntas;

-Merketxubago emoten ezpa-dausku, emon, ezin erosu ixango dantzu.

-Pues no puedo da más barato, a no ser que venga perdiendo.

-Biaf Somofostro-ora cruateko jakipardeitzuba gerretako gura geunkie, ba.

-Lo siento, pero me es imposible rehacer en absoluto.

-Agru, Deunoro.

-Adios.

Eta alkaf-izketa bafagari onen onoren, Deunoro-en salokikitik atearenaldean egiten urten gintzan.

Eta jazo yakunaren bai, txaidatua!

Enkartaziñoko jaya

Enkartaziñoko jaya asikerea emon dautsegua. Toki gustijetak Somofostro-ora etorriko dira abertzallak. Miatzak atzeritarai del-egin dautsen lu-faldian mille askotxu batu biaf kintzakez, geure etsai diranak zenbat garan ikus dagn.

Muskets-eko efiztu txukunean, Itxaso-efteean bilduko geranok, Aranz eta Goirin-ren jafala garala, adirazo gura dogu. Euzkadi, geure amak, askotariko semialdak: itxastarak, luginak, artzaiak, ikazkinak, arotzak, olagiznak, miatzariak. Gauz azkenen onen eguna dagokio. Geure aldunak, agin-tariak eta garatikuak antxe batuko dira. Bidezkunde zoragarri onen bultzatua barrik emongo si dautso geure Zeregin'a.

Urte bi entetan Enkartaziñoko jaya egiteko gintzan. Au dala, bestia gauz, gauz arte ezkara igitu. Baina gauz! Zelako gastedijk, zenbat emakunde! Gustiak antxe ixango gara.

Lan-barrik eta gosese bixi diran askotxu bertan dago Somofostro-ko efiztu egun latzak igotzen daz, baina gauz jayeguneko sofekuak jantziko yaku. Kariñatzen gaudaldijan il-ziran 40.000 gixonak jagiko ba'llra! Eta Lope Garcia de Salazar, zaldun gurenak zabalduko baleuz Muhantzen's-ko gaztelu-ko leyuak.

Iru aldunak itz-egingo dauskue. Zer esango dausku Agire jaunak? Araundijatzaz zerbaiz pakingari. Efegetar dolorak eztagoz bakian. Euren zapokeria aufera deroez, baina zapalduzal ixango dira. Zegaitz ez? Gusti orla ta gayego, be, Agire's-ko esango dausku, beraz poz-pozik bertaratuko gara. Jauregi eta Robles-Arangiz jaunak, be, egiren batzuk jaurtiko dabez.

Egun zoragarri onetan, Euzkadi-ko abertzale gustiak ikusi gura geunkie, Enkartaziñoko Jeltzaletu dedin, egun onen ontoengorik samurienak ekan-ki dagiskuzala.

lenengo idoro geban adizkide bateri edestu geuntzian, arek bafea erantzun eusku:

-Eta jazokun orek ofren bestian arifuta imifiz ixan zatubez? Ez arifuta, ba, jazokun ori eta aritzekua-ta. Jazokun ori, salokarien artian egunoro jazotzen dana bako eztza-epatu eusku azkenen adizkide ake.

-Zen dala-ta? -guk bafiro be. -Zen dala-ta..! Gaztelafaren bat au-nan ixango ebalako.

Eta alantxe ixan be. Deunoro salokarien aufez-aufe, gixon bat aurkitzen zan. Eta gixon arek, euzkerarik ez-eyekian...

-Entzun dozube? Ikusten dogunez, gaztelerearen indafa, aundijetan be aundieta da. Gaztelafaren salokarien saftzia naikua da, galokaririk aberitzalena ta euzkeldunena euzkerak itz bakaf bat oogu gura eztza iminentzat.

Euzkerarik eztakien erdeldunak, euren auzian euzkerarik entzun ba-dagije, ba, asafatu egiten dira, ta ain losita gitxigaz aitzia ixan dabezan salokietara juan gura eztza jari.

Gu, euzkotarok, osteria, txakurari bako be lotza gitxigaz ixan da be, apal-apal egiten ei-gara, ta esezpenik aundjenak egiten dauskuzeen salokietara juan, eta erosu biaf diranak ero-sita ixil-ixili urten.

Guk ez, ba. Guk Deunoro'ri pernilik ezkeuntasun erosi. Eta gure euzkel-itaunie euzkeraz erantzutzen eztasunetan aitzina, eztia erosio be. -Gaztelafak bako gitxigaz ete-gara, ba, gu? Ez orixe...

IBON.

Enbeita-Efenteria'taf Kepa, Muxika'ko Usperetxa-Jauregi basean. anel zortzireun...

-Aizazu, Bekola. Enbeita, ...il aiz za bat?

-EZ, enetxo. Goiko Jaunari eskefak, oraindik ezta il, eta ez ta ilko ere besteze befogi bat urtean.

-Askotxo jakitua ere ba da ori, Bekola.

-Nik, jakin, deus ere eztak; luzaro ta zoriontsu bere emazte ta txindorkume zoragarri aiekin bizi dedila opa diotala, bai, biotz-biotzaz opa diotala, ori bai, ba-dakit.

-Tira ba, jafat.

-Jafai, ez, asu egin beaf det, ast; asteko garala ere ba-dala deritzait eta.

55 55

"Lizardi" zanaren ETXE-BARNE BIZIA iñioz irakuri al dezute? Ezetz? 1933-koaren urteko "Kirikiño-Saria" oñekintxe irabazi zuan ba. A of.

Ora emen aurenaldian zor zion:

...dana dala, eure begiz neskak-mutikook ezagutu bitarteko, "neronek egingo diat, nere esku, argazki... ta, ta "zine" ere "esateko natxegok: "etxe-barne bizi" bat egingo diat, erleraz "podégon viviente" esango ba-genduke bezela. Bart-afatseko "ordu-erditxo bat "dibujatuko" diat, eta artara alde-aldera anezmango diok aurak nolakoak ditudan."

Eta ala txukunkiro asi, ta egundoko etxe-barne bizia idatzita ortxe utzizigun, geroko euzkeltzale oroen aitzen eta pogzari.

Ene ta ala ere ba Nork leukan "Lizardi," euzkeraz gauzak adierazteko zeukan egokitasunaren amafetipat.

Aren yakinta, eftasunaren; aren gaitasun eunetik bat baize, pozik neregaratu nituzke ba oraintxe.

Ortara izan ezik alpef-alpefikako lana litzake Muxika'ko "Ufetxindora," ren kabi epelean bizi diranekin Usperetxa-Jauregi baseaniko "etxe-barne bizi" bat "dibujatu" nai izatea.

55 55

Biar edo etzi beste pixkat, irakurle, J. L.

BEKOLA.

ERRI JETATIK

DURANGO

ARANTZAZU'R'A.-Uri onetak, be, otez ugariak juan ziran eta pozik itxuli ziran Miren Neskeutza're Euzkadi-gaitan.

UGAZABAJEREDUBAK.- "Olma", burni-olako nagusia langile ta sendjai azke za dubarik osagile ta osalariba. Txalografia benetan auxe. Zorionak ugazabari ta erakusmen au ikasi dagijela.

ERLIOTZAK.-Astarte goxian obratu zan Duhabeita'taf Jone, Atsekabian lagunten dautsogu bere senar ja-goba eta sendi gustiari. Otoi, aren go-alde. Oromio'ko Alberdi'taf, Auzustin laruntzaren obratura zan. Atsekabian lagun gayakez. Otoi bai.

INAKI DEUNA.-Euzko-Aldeko Jeltzalak aundikiro ospatzen da Deun ofen eguna. Uri onetan, be, berzait audi egin biaf geunkie. Agintariak esango daskube. Udalari eskari bat.

URIKI.-Zoratu egikitzen jakutu ipini eben udal-kutxan txintzida andija zala 1931-1935'ra. Zetarako dira diru orek? Eriko bide gustiak apurtuta dagoz. Illegi-bidia zelatzen dagon! San Roche bideia be asu bai, baina gero Alundijak artu biaf yako jakintza.

ARANTZAZU MENDIJAN.-Gure adizkide onak diran Urtzeta'taf Emil eta Zumalabe'taf Koldobika Mirena milita gaste azkarak euren urtero lan-aste-dena. Igarotzen Juan da Arantzazuko mendijan azkaritzen dira. Eurok difioez, ardi-azkaritzen egiten daben gatzal gozo, za koipetsu janda lodit - lodit, "Xanti-upedri", ren antzera Befmeoratu, oso aratzoi eta bixi gariala erakutsi gara.

ABADIANO

"LAUAXETA,"RL.-Aspaldi onetan ez zenduan Abadiono'ko aberitzeta dantza-suna ainstea dantza-moztza geratu danik, ba nifikatzaz batera zofostu duen etzapea eta len biaf gogofago biaf yagozak ire eftizun. Bai bai.

Eneko ikastolatako neskak mutikoxua Elbar, Elgoibar, Bergara, Arantza eta Ofati'ra juan dira ikastetze-arterie egiten. Ederro. Umexuri onetara erakutsi biaf yako jakintza.

URKIDE

Pefetxiko asko ekapi. Gora mendi-ga-zaliak.

BIDE OKERA.-Espetxeratura egon dira ontsu ume-koskortxu batzuk matxatzak artu eta zugatzak apurtu dabezelako. Tamala da ian onelako ume-txubak ikastola-bidia barik txera-kabeko aitza-antze ospatutu aibat onduen bera amea ta aibatzu matxaren onduan.

Euren azterketa Gazteizko ikastetxe nagusian egin da Befme'o'rata dira Lopategi'taf Karmele ta bere aizte Mikel.

ARANTZETA ONANTZ.-Aberitzetik asko ikusi doguz onantza erdutzen eginotan. Euron artian Enkartaduak, orjotaraka eta ermatak erori be. Onen egaia!!! Batzoki'ko "limonada" eta garagardo gustiak be gitxi ian dira onen eztarri legorribak busitxeko (?). "Abeleto" (?) Neskeut galantiria fagotzak ire eftizun. Bai bai.

Eneko ikastolatako neskak mutikoxua Elbar, Elgoibar, Bergara, Arantza eta Ofati'ra juan dira ikastetze-arterie egiten. Ederro. Umexuri onetara erakutsi biaf yako jakintza.

ABADIANO

"LAUAXETA,"RL.-Aspaldi onetan ez zenduan Abadiono'ko aberitzeta dantza-suna ainstea dantza-moztza geratu danik, ba nifikatzaz batera zofostu duen etzapea eta len biaf gogofago biaf yagozak ire eftizun. Bai bai.

MARTIN DEUNA.-Egun ofetan Gasteilaren izan gara, eta pozik ibili geura. Efori euzkotak eder, eder batzuk zezor egiteko asmo dauen zelatzen dago. Baitzuk zezor egiteko aitza-antze ospatzen da.

JAGOBIA JAYAK.-Andiro ospatutu dagoz geure aberitzide Beascoetxa'taf Polentzi, ta denpora gitxi bafu alkaratuko. Orueta ta ainstekarriko puntia zorostu eztatzera eta aibatzaldan asko be obeto, Murikita'taf etzapea zirauten.

ZEXONTZA.-Eleiz-deyak amat